



ISPANIYA SOLIQ TIZIMI VA UNING XUSUSIYATLARI

SamISI XIM-123 guruh talabasi

Sayfiddinov Avazjon Zafar o'g'li

"Investitsiya va Innovatsiyalar" kafedrası

v.b.dosenti PhD Turayev Alijon Akmal o'g'li

Annotatsiya: Ushbu maqolada Ispaniya davlatining soliq tizimi-uning rivojlanish tarixi, soliq stavkalari va xususiyatlari, shuningdek, mamlakatda amalga oshirilayotgan soliq tizimiga oid islohotlar va erishilgan natijalarga to'xtalib o'tilgan.

Kalit so'zlar: Soliq tizimi, soliq, soliq stavkalari, daromad solig'i, ijtimoiy soliq.

Аннотация: В данной статье речь идет о налоговой системе испанского государства - истории ее развития, налоговых ставках и особенностях, а также реформах налоговой системы, проводимых в стране, и достигнутых результатах.

Ключевые слова: Налоговая система, налог, налоговые ставки, подоходный налог, социальный налог.

Annotation: This article discusses the tax system of the Spain state - its history of development, tax rates and features, as well as the reforms and results achieved in the country regarding the tax system.

Keywords: Tax system, tax, tax rates, income tax, social tax.

Kirish.

Ispaniyada soliq tizimini takomillashtirish maqsadida ayrim davrlarda soliq islohoti o'tkazilib turiladi. Hozirgi zamon soliq tizimi 1977 va 1984- 1985 yillar o'tkazilgan soliq isloxlari asosida tashkil topgan. Hududlar moliyaviy ahvolini mustahkamlash maqsadida 1994-yilda Ispaniyada qisman soliq islohotlari o'tkazildi va ayrim federal soliqlarni hududlarda joriy qilish belgilandi. Shundan so'ng federal



solisqlaming besh turi qoldi. Islohotlami o'tkazishda quyidagi muammolar yechilgan:

- soliq to'lovchiga to'lash jarayonini yengillashtirish;
- yuridik va jismoniy shaxslarga identifikatsion raqamlar berish bilan soliq to'lovchilarni hisobga olinishi yaxshilangan;
- soliq to'lash ustidan nazoratni kuchaytirish maqsada bank tarkibi bilan aloqani yanada chuqurlashtirish, yaqinlashtirish;
- mutaxassislashgan soliq boshqarmalarini tashkil qilish.

Islohotlar jarayonida soliq etiketkasi, ya'ni yorlig'i kiritildi. Etiketkada soliq to'lovchi to'g'risida ma'lumotlar, uning identifikatsion raqami, uning to'laydigan soliq turlari ko'rsatiladi. Yuridik shaxslarga soliq etiketkasi, ularni ro'yhatga olish vaqtida topshiriladi, jismoniy shaxslarga esa yashash joylariga jo'natiladi. Soliq deklaratsiyalari soliq to'lovchilarga ko'rsatilgan soliq etiketkalari bilan birgalikda topshiriladi. Ushbu hujjatlarni kiritish takrorlanishlarni (dublirovanie) yo'q qildi va xatolarni sonini kamaytirdi. Har bir soliq to'lovchilarga soliq vektori beriladi. Bu joriy yili soliq to'lashi majburligi to'g'risida eslatma hisoblanadi. 1992 yili Iqtisodiyot va Moliya Vazirligi tarkibidagi soliq boshqarmasi o'rniga soliq agentligi tashkil qilindi. Soliq agentligining asosiy funktsiyalari quyidagilardan iborat:

- soliq organlari faoliyatini rejalashtirish,
- soliq qonunchiligi ustidan nazorat qilish uchun umumdavlat tadbirlarini o'tkazish;
- hudud, provintsiya va mahalliy soliq organlarini ma'muriy boshqarish
- moddiy-texnika ta'minotini tashkil qilish.

Har yili Soliq agentligi hamma soliq xizmatlariga majburiy bo'lgan yillik reja qabul qiladi. Hudud boshqarmalari 25% gacha o'zlarining tadbirlarini kiritadi. 1993 yili agentlikni harajatlar smetasi 108696 mln.pesetni tashkil qildi; xodim larini umumiy soni 26253 kishidan iborat edi. Ularning 61% inspektorlar va 39% soliq agentlaridan iborat edi.

Ispaniyani soliq tizimi uchta pog'onadan iborat: davlat, mintaq, mahalliy (munitsipial) soliqlar, to'g'ri va egri soliqlar guruhlariga bo'linadi. To'g'ri soliqlar



davlat byudjetini 47,2% tashkil qiladi. Ularning tarkibiga daromad solig'i - 38%, kompaniyalarga solinadigan soliq-8%, jismoniy shaxslar mol-mulkiga solinadigan soliq. Ushbu soliqni mintaqalarga berish masalasi yechilmoqda (nerezidentlardan tashqari). Egri soliqlar byudjet daromadni 40,3% tashkil qiladi. Shu jumladan, qo'shilgan qiymat solig'i 25,0%, maxsus soliqlar (vino-arq mahsulotlari va tamakidan va ayrim transport turlaridan olinadigan aksiz va h.k.) bojxona boji. Byudjet daromadini shakllantirishda boshqa to'lovlar ham ma'lum rol o'ynaydi. Shu jumladan, to'lovlarni kechiktirilgani uchun olinadigan jarima. Daromadi 1 mlrd. pesetdan yuqori bo'lsa yirik soliq to'lovchilar hisoblanadi. Eksportni hajmi 20 mln.pesetdan yuqori bo'lgan soliq to'lovchilar eksporterlarni davlat reestriga kiritiladi. Ularning ro'yhati har bir soliq boshqarmasida bo'ladi. Mintaqa davlat organlari soliqlarni kiritishda qonun asosida chegaralanganlar (masalan, jismoniy shaxslardan olinadigan soliq stavkasini 15% ko'tarish huquqiga egalar). Ko'chmas mulk, iqtisodiy faoliyatga, transport, yerga linoratga, qurilish ishini olib borishga, ma'muriy faoliyatni olib borish uchun soliqlarni munitsipalitetlar o'rnatadi.

Ispaniyada 13 mln.ga yaqin odamlar daromad solig'i to'laydilar. Daromad solig'i to'g'risidagi qonun 6 iyun 1991-yili qabul qilingan va 1992-yili kiritilgan o'zgarishlar bilan hozir qo'llanadi. Soliq solinadigan bazaga quyidagilar kiradi: - ish haqi, pensiya, ishsizlik bo'yicha nafaqa, natural daromadlar, - kapitaldan olinadigan daromad; - tadbirkorlik va kasbiy faoliyatdan olinadigan daromad, - mulkni o'sishi. Soliq solinadigan bazaga kiritilmaydi: - kasallik va chiqish bilan bog'liq nafaqalar; - yutuqlar va mukofotlar (davlat va mintaqa); - qizil xoch (krest) tashkil qilgan lotoreyalar; - davlat stipendiyalari. Soliq solinadigan bazadan ijtimoiy sug'urtaga ajratma, profsoyuz badali chiqarib tashlanadi. Lekin chiqarish soliq solinadigan bazani 5%dan, va 250 ming peset absolyut summadan yuqori bo'lmasligi kerak. Soliq to'lovchi qaramog'idagi har bir bolaga va 65 yoshdan yuqori shaxslarga bir yilga 20 ming peset harajatgacha chiqazib tashlanadi.

Qo'shilgan qiymat solig'i federal byudjetining daromad qismining 24,9 foiziga teng. Qo'shilgan qiymat solig'i 1986 yili Ispaniyani Yevropa iqtisodiy hamjamiyatiga (hozir Yevropa ittifoqi) qo'shilishi munosabati bilan kiritilgan. 1987



yili -huquqiy hujjatlashtirilgan. 1993 yili qo'shilgan qiymat solig'i to'g'risidagi qonunga o'zgartishlar kiritilgan. QQSga ichki aylanma tortiladi. Soliq solish ob'ekti-huquqiy va jismoniy shaxslarni hamma tadbirkorlik va kasbiy faoliyati hisoblanadi. Bu soliq tendentsiyasining keyingi yillarda o'sishi kuzatilgan. Ispaniya federal byudjeti bilvosita soliqlardan ikkinchi asosiy soliq bo'lib aksiz solig'i hisoblanadi. Federal byudjetning daromad qismini 13,2% tashkil qiladi. Yevropa mamalatlari kabi aksiz solig'i alkogol ichimliklaridan, tamaki mahsulotlari, yoqilg'i, avtomobillar va boshqa ayrim mahsulotlardan olindi. 1995 yili QQS stavkasi 4,7 va 16 foizlardan tashkil topgan.

Korporatsiyalarga solinadigan soliqning soliq solinadigan bazasi quyidagilardan tashkil topadi:

- tovarlarni (xizmat) sotishdan olinadigan foyda;
- mulkni o'sishi (kamayishi).

Soliqning o'rtacha stavkasi 35%dan iborat, kooperativlar 26% stavka bilan soliqqa tortiladi. Dividendlarni ikki marta soliqqa tortish ham mavjud. Investitsiyaga chegirma (skidka) beriladi:

- asosiy kapitalga —5%,
- kinosanoati uchun —25%,
- madaniyat sohasiga -10%.

Maorif, kasbiy tayyorlash, ishchi o'rinlarini tashkil qilish (bir ishchi o'ri — 15 ming peset). Deklaratsiya hisobot yili o'tgandan keyingi yilni 1 iyuliga topshiriladi. Ispaniya ikitomonlama soliq solishni bekor qilish uchun 52 ta bitim tuzgan. Yangi soliqlar faqat davlat darajasida belgilanadi. Mintaqa hokimiyati soliqlarni boshqarish huquqiga ega. Ular soliq stavkalarini o'zgartiradilar va yangi mahalliy soliqlarni kiritadilar.

Quyidagi o'yin bizneslariga soliq solinadi:

- kazino - bingo (loto turidan), attraksionlar, luna-park va boshqalar - o'yin avtomatlari. Xususiy soliqlar 12193 mln. pesetdan iborat bo'lib, ular byudjet daromadining 1,1 foizini tashkil qiladi. Ularning asosiysi «bingo» o'yini solig'ini aytish mumkin. Bu soliq 10043 mln.peset yoki byudjet daromadining 0,6 foizini tashkil



qiladi. «Bingo» o 'yini solig'i «bingo» chiptalarini sotish paytida oddiy yo'l bilan chiptalarning narxiga 32 foiz stavka qo'shish hisobiga olinadi.

Soliq Tizimining Afzalliklari va Kamchiliklari:

Afzalliklari:

Ispaniya soliq tizimi yuqori darajada progressiv bo'lib, yuqori daromadli shaxslar va kompaniyalar ko'proq soliq to'laydi.

Ispaniyaning soliq tizimi nisbatan soddalashtirilgan va zamonaviy texnologiyalar yordamida amalga oshiriladi (masalan, soliq deklaratsiyalari elektron shaklda topshiriladi).

Kamchiliklari:

Soliq to'lovchilar uchun soliq yig'ish va nazorat qilish jarayonlari ba'zan murakkab bo'lishi mumkin.

Ispaniyaning ba'zi mintaqalarida soliq stavkalari farq qiladi, bu esa mintaqaviy soliq tizimining murakkabligini oshiradi.

Xulosa.

Ispaniya soliq tizimi davlatning iqtisodiy barqarorligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Soliq turlari va darajalari ko'p, lekin tizimning asosiy maqsadi adolatli soliq yig'ish va iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishdir. Ispaniya soliq tizimi keng tarqalgan soliq imtiyozlari va soddalashtirishga yo'naltirilgan islohotlarni amalga oshirib kelmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. **"Taxation in Spain: A Guide to the Spanish Tax System"**
2. **"Introduction to the Spanish Tax System" by José María Ramírez**
3. **"The Spanish Tax System and the European Union"**
4. <https://www.agenciatributaria.es>
5. <https://www.pwc.es/en/services/tax>